

dárství (ječmen, chmel, brambory, řípu atd.) zpracovávaly nepřibírajíce naprosto ničeho odjinud, při čemž ničeho na věci nemění ta okolnost, že ku př. lihovary dotyčné i úředně za lihovary hospodářské vedle ustanovení § 7. zákona ze dne 20. června 1888 č. ř. z. 95. a § 2. vykonavacího nařízení k tomuto zákonu ze dne 10. srpna 1888. č. ř. z. 133. uznány byly, neboť uznání toto vyřknuté vedle citovaných zákonů ustanovení týče se pouze dávky lihové, osvobození však od daně výdělkové resp. podmínky téhož posuzovati sluší jediné dle zákona o této dani t. j. dle zákona ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220.

Rozumí se, že chov dobytka, ryb, včel, drůbežnictví, kravařství atd. provozované majitelem hospodářství na vlastním statku a výnos téhož právě tak a za těchže podmínek od placení daně z výdělků osvobozen jest, jako svrchu uvedené hospodářství a prodej plodin jeho samo; provozuje-li však tato odvětví hospodářská nájemce hospodářství na statku najatém aneb jiný podnikatel, podléhají i tato resp. jich výnos všeobecné dani z výdělků.

4. Od všeobecné daně z výdělků osvobozeny jsou dále veškeré podniky, jež provozuje stát na základě státních práv výsadních, ku př. monopoly tabákový, solní atd. neb pro účely správy veřejné (ku př. pošta, telegraf, státní tiskárny atd., pokud slouží jen státním účelům). Ostatně podléhají podniky státní skoro vesměs veřejnému účtování.*)

5. Dále osvobozuje zákon od placení všeobecné daně z výdělků dělnice, které zaměstnávají se obyčejnými ručními pracemi neb výkony toliko v bytě svých zákazníků neb doma bez dělníků (dělnic) pomocných. Osoba domáhající se osvobození dle tohoto ustanovení musí provéstí důkaz, že práce, jež vykonává, jsou obyčejné ruční práce (praní, žehlení, šití atd.) a že je vykonává toliko v bytě svých zákazníků neb pracuje-li doma, že nemá pomocných dělníků, rozumí se najatých, neboť pomáhají-li příslušníci domácnosti takovéto osoby (dcery ku př. atd.), nepozbývá nároku na osvobození. Nemůže býti tedy osvobození toto z tohoto důvodu zákonného poskytnuto malířkám, spisovatelkám, dámským krejčovským atp., poněvadž práce tyto a podob. druhu nespádají pod pojem obyčejných prací ručních, aniž osobám ženským zabývajícím se obyčejnými pracemi ručními, jež vydržují sobě zvláštní provozovny (krámy, dílny atd.), byť i pracovaly bez dělníků (dělnic) pomocných. Použití šicího stroje neodnímá takovéto práci rázu práce ruční.**)

(Pokračování.)

*) Všeobecné dani výdělkové bude podléhati tedy ze státních podniků ku př. státní zastavárna v Praze, která není ani od daně výdělkové osvobozena aniž povinna veřejné účty skládati. Státní dráhy spadají do kategorie podniků poslednějších, o nichž promluvíme později.

***) Výslovně k tomu poukázati sluší, že zákon osvo-

„Počátky českého hnutí dělnického“.*)

Dělnictvo jakožto ostře ohraničená vrstva sociální nabývá v soudobé společnosti rostoucí platnosti a významu a stává se proto vždy pilnějším předmětem soc.-ekonom. pozorování. V literatuře české, ačkoliv dělnictvo pro nás má důležitost tím větší, čím lidovější jest podklad, na němž celá struktura našeho národa spočívá, postrádáme dosud dějin hnutí českého dělnictva a vylíčení vývoje jeho snah a činnosti.*

Podjal se tudíž Dr. C. Horáček úkolu vylíčiti počátky českého hnutí dělnického až do onoho rozhraní, kdy i dělnictvo české přijalo za svůj program sociálně-demokratický. Rozhraním tímto jest spisovatel rok 1872. Načrtnuv povšechnými rysy příčiny a účinky »otázky dělnické« a ráz dělnického hnutí v Anglii, Francii, Německu a Rakousku, vylíčuje spisovatel dále netoliko zevnější dějiny, nýbrž i vnitřní povahu tehdejšího hnutí dělnického a odraz jeho v krásné literatuře novověké.

Na místo pochvalných slov a projevů uznání pěkné a záslužné práci spisovatelově uvedeme z bohatého obsahu jejího nástin vnějšího rozvoje našeho hnutí dělnického.

* * *

Po těžkých ranách války 30leté zotavil se průmysl český tak, že již ku konci 17. stol. platily Čechy za nejprůmyslnější zemi rakouskou. Kdežto však středověká cechovní výroba soustřeďovala se ve starých městech královských, jako v Praze, Plzni, Ml. Boleslavi, Chrudimi, Vys. Mýtě, Táboře, Rychnově, Solnici, Broumově, C. Lípě, Jindř. Hradci, vyhledávala nová rukodělná výroba hornatých krajů severočeských s hojností síly vodní a hustým obyvatelstvem a novými středisky průmyslu stávaly se Liberec, Rumburk, Šluknov, Fridland, Hostinné, Vrchlabí, Freiheit, Kadaň, Chomútov, Litvínov, Warnsdorf.

Stát podporoval průmysl zřizováním odborných škol, zákazem vystěhování dělnictva a zejm. vydatnou ochranou celní. Koncem 18. stol. vyskytují se v Čechách již železárny, rafinerie cukru, fabrikace porcelánu, čokolády, cikorie a sody, r. 1796 zaveden u nás první stroj přádelný, r.

bozuje ustanovením tímto jediné dělnice; nevztahuje se tedy toto pravidlo k osobám mužského pohlaví, jež by pracemi uvedenými a ve způsobu vylíčeném se zabývaly.

Účelem ustanovení tohoto jest patrně, by osoby ženské, zabývající se způsobem naznačeným obyčejnými ručními pracemi neb výkony, za něž placená odměna namnoze nepatrná jest a povahu denní mzdy má, od placení daně výdělkové, již by jinak vedle všeobecného pravidla § 1. svrchu uvedeného podléhaly, osvobozeny byly.

*) Napsal Dr. Cyrill Horáček. Rozprav České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze třídy I. ročn. V. čís. 3. V Praze 1896. Stran 136.

1804 první stroj parní, po první výstavě Pražské 1791 následovaly rychle za sebou r. 1828, 1829, 1831 a 1836 další výstavy zemské, r. 1833 založena v Praze Průmyslová Jednota.

Při poměrném nedostatku domácího kapitálu a vrozené nepodnikavosti českého obyvatelstva byl kapitál v novém průmyslu v Čechách umísťován ponejvíce původu cizího.

Koncesní kontrola státu naproti továrnám vykonávána skoro jen na prospěch velkovýroby, jinak vydány pouze předpisy o učních, noclehárnách dětí v továrnách, volném obmezení dětské práce a zachovávání klidu nedělního a svátečního.

Poměr dělnictva k továrníkům byl do let 40. dosti idylický. Výroba strojová byla dosud v zárodku, nabídka pracovních sil nepřesahovala čilou poptávku od nových a rostoucích továren, mzda s naturálního hlediska byla dosti přiměřena, práce žen a dětí byla spíše dobrovolným přilepšením než nutným doplňkem nedostatečného důchodu dělníkova, výroba nepozbyla ještě docela rázu řemeslného, mezi dělnictvem a podnikateli zachovány aspoň zevně jakési zbytky patriarchálního poměru tovaryšského.*)

Poměrně klidný tento stav přerušen byl u nás teprv v letech 40. zaváděním strojní výroby na místo rukodílné, čímž tisíce dělníků staly se zbytečnými. Náhle propuštěné dělnictvo rozbíjelo nenáviděné stroje a pustošilo továrny, až vzpoura brannou mocí byla potlačena. Tak zavedení tiskacích strojů (perrotin) způsobilo 1844 vzpuru tiskařů v Praze (v Brně propukly nepokoje dělnické již 1843), rovněž Liberec a Čes. Lípa byly jevišti dělnického povstání a rozechvění mezi dělnictvem, demonstrace a útoky protizidovské jevíly se v Praze i po venkově.

Vláda ustanovila ihned guberniální komisi k vyšetření poměrů dělnických, již zjištěno zkracování tiskařů lichvářskými zálohami, zašantročováním zboží a j., jež dovolovali si někteří dozorcí v továrnách, a patrně i jiné příčiny nespokojenosti dělnictva.

*) Snad jediný názor, v němž s Drem. Horáčkem zde se rozcházíme. Již tehdy byly mzdy velice nízké, bída pudila ženy i děti dělníků k zaměstnávání průmyslovému a o patriarchálním poměru tovaryšském mezi dělníky a podnikateli mohlo se již jen výjimkou mluvit i v samém řemeslnictvu, tím méně ve velkovýrobě. Ale velkovýroba měla tehdy převahou ráz průmyslu domácího, nebylo dnešního obrovského soustředění mass dělnických v dolech uhelných a železných, ve velkotovárnách a okresích průmyslových a rozptýlené většinou po všech dělnictvo přes bédné poměry své právě tak málo bylo náchylné k bouřím a stávkám, jako dnes nejdříve stávkují právě dělníci nejhůře placení (domácí tkalci, ženské dělnictvo vůbec atd.). Spisovatel sám dále ukazuje, jak vládní komisi zjištěno r. 1844 v Praze utiskování dělnictva lichvařením a pod. — bylo tu zajisté již po dlouhá dřívější léta, ale nepokoje vyvolalo nepravidelné bídě živobytí, nýbrž teprv hromadné propouštění (a tedy vydávání mnoha existencí v šanc náhlému hladu) dělnictva v dílnách a p. koncentrovaného. G.

Po obavě opětne vzpoury tiskařů v Praze na jaře 1845 nastal poměrný klid do počátku r. 1848, kdy jaly se obíhati pověsti o nových nepokojích v pražském dělnictvu předměstském. K žádosti zástupců měšťanstva upokojil oblíbený u dělnictva dr. Kampelík tiskaře slibem podpory měšťanstva zřízením »národní fabriky« a účastí v zisku podnikatelském, a neméně vřelým apelem vlasteneckým na »Čechoslovany a potomky Husitů«. Zvolený potom 12členný výbor sepsal petici na obec pražskou, v níž ohražovalo se dělnictvo, že by hodlalo páchatí výtržnosti, a žádalo za dopomození k patřičným právům. Nastalý ruch politický a bouře revoluční zatlačily tehdejší hnutí dělnické, jež nemělo ještě dnešního hlubokého významu i politického a bylo jen místní a přechodnou krisí, zavedením strojové výroby vznikající, do pozadí.

Dlouhá léta potom ruch dělnický v Čechách dřímal až do konce let 60. Nový život spolkový, národní i politický a počínající období »rozkvětu«, jež vzalo za své krachem 1873, nezůstaly bez účinku i na dělnictvo.

Na podzim 1867 usneslo se několik probudilejších dělníků českých založiti list k hájení zájmů dělnických a požádalo 3. listopadu 1867 mladého doktora práv, Frant. Lad. Chleborada (* 1837 v Habrech), spřízněného s jedním z účastníků, za spolupůsobení. S osobou Chleboradovou je od toho okamžiku až do let 70. české hnutí dělnické tak sloučeno, že jedno od druhého odloučiti nelze.

Dne 1. prosince 1867 vyšlo 1. číslo dělnick. čtrnáctidenníku »Dělník« *) (red. V. Petr), v němž doporučováno spolčování, zejm. zakládání záložen, spolk. továren, pomocných jednot, živnost. společenstev, konsumních jednot, a dělnictvo vtěsňováno v rámec organizace národní a za ideál mu dáván blahobyť buržoasie.**)

Chleborad, lpící na svépomocných ilusích Schulze-Delitzschových, vrhl se však ještě ohnivěji na propagandu praktickou ve směru svépomocném za zřízením velkolepé organizace všeho dělnictva českého, jediného »oul«, v němž by dělnictvo, samo jsouc podnikatelem, pracovníkem ano i spotřebitelem, bylo ekonomickou mocí rozhodujícího významu. Dne 17. pros. 1867 ve schůzi na Střeleckém ostrově (od té doby pro dělnické hnutí historickém) po jeho návrhu s nadšením přijato, založiti potravní spol. »Oul«, jehož první valná hromada konána 1 března 1868 na Žofíně za přítomnosti 4000 dělníků a 23. března slavnostně otevřen krám na Betlémském náměstí najatý.***)

*) Prvním českým časopisem k hájení zájmu dělnických byl »Hlásník«, vydávaný r. 1848 Kampelíkem (vyšla pouze 3 čísla).

**) Spolupracovníky byli K. Bělecký, V. Žižka, Karel Sabina. »Dělník« zašel v říjnu 1868.

***) »Oul« a ruch dělnický vůbec vítány tehdy se stanoviska národnostního v širších kruzích sympaticky.

Roku 1868 kráčelo při kladení základů Nár. Divadla 3000 dělníků v slavnostním průvodu a po slavnosti konána první dělnická schůze pod širým nebem na cís. louce na Smíchově, první to veřejná manifestace dělnická, rázu čistě národního a vlasteneckého. Vůdčí myšlenkou byl tehdy dělnictvu boj národnostní, jemuž podřizovány i požadavky a práva dělnická; jen proti cizímu kapitálu jest boj přípustný, ne však proti podnikateli českému. Před politikou, zejm. třídní, Chleborad dělnictvo až příkře varoval, odkazuje dělnictvo na svépomoc, na dobývání kapitálu.

Z Prahy šířil se živý ruch dělnický zejm. do měst průmyslových a potravní spolky dle vzoru »Oulu«, v jichž čele a v členstvu bylo ovšem i hojně buržoasie, zakládány přímo horečně.*) Chleborad stal se v několika nedělích slavným mužem a miláčkem dělnictva. »Oul«, původně pouze spolek potravní, zařídil odbory výrobní (krejčovský, kožešnický, obuvnický, truhlářský a j.), odbor vzdělavací, dobročinný, nemocenský a pohřební, zřídil svou pekárnu, koupil mlýn, otevřel obchod se střížným zbožím — podnik sledoval podnik, bezohledně a bez zřetele ke skutečným poměrům.

Brzy však nastal sestup a vystřízlivění.

Prvním znamením byly rozmíšky osobní často malicherné, následovaly pak různé nepořádky peněžní, počáteční nadšení ochabovalo, i politická persekuce zasazovala těžké rány. Odsouzením V. Petra zašel »Dělník« a založen »Oul«, který záhy přešel do oposice proti Chleboradovi, jehož autokratické jednání v spolku »Oulu« ostře kritisoval. Chleborad založil opět list »Včelu« a potom »Jednotu«, kterou členstvu »Oulu« odebírali bylo uloženo, sháněl naproti útokům listů oposiční strany dělnické i některých listů občansko-liberálních opět adresy důvěry, vylučoval odbojné členy, ale rozdmýchovaná tím vším agitace podryla mu v brzkou dobu té míry půdu, že valné hromadě »Oulu« 26. září 1869 podal svou resignaci. Úloha jeho jako vůdce dělnictva českého byla nadobro dohrána.

Odstoupením Chleboradovým nezavítal do »Oulu« klid a mír, a »Oul« scházel víc a více. Zboží bylo drahé a špatné, vyplácena 4% dividendy, ač zisk nestačil ani na 2½%, zakoupený pro »Oul« dům byl přeplacen, případy nepoctivosti vůbec se množily, valné hromady nemohly se nezřídká ani konati pro neúčast členstva, až na poslední bouřlivé valné hromadě 18. června 1875 »Oul« nucen byl prohlásiti likvidaci, vlastně úpadek. A stejný osud stihl většinou svépomocné venkovské spolky dělnické, hlavně následkem neschopnosti a nepoctivosti skladníků spolkových.

Toliko živnostnictvo, cítíc se soutěží nově vzkvétajícího závodu ohroženo, ozvalo se nesmělým protestem.

*) Bujela ovšem i pouhá zevní okázalost v tehdejšíhmu hnutí dělnickém a vůbec spolkovém: slavnosti, besedy, průvody, prapory, národně-fantastické kroje atd.

Zatím již v květnu 1869 protichleboradovský list »Oul« změnil se v »Českého dělníka«, v jehož programu o zákonném upravení doby pracovní a zastoupení dělnictva ve sborech zákonodárných jeví se první záblesk sociálnědemokratický. Dne 16. května 1869 konán první velký tábor rázu dělnického na Letné (předseda Dr. Mir. Tyrš, přítomno na 60.000 lidí), tamtéž 23. května druhý (předseda Chleborad, 30.000 dělníků) a dne 30. května na ostrově Rohanském (předs. V. Němec) třetí, jehož resoluce hlásala domáhání se politických práv dělnických ve spojení s národně státoprávním programem.

Hnutí dělnické nabývalo vždy ostřejšího rázu, z Vídně i z Brna vál vítr již silně sociálnědemokratický, místo »Českého dělníka« objevil se opět »Dělník« jako »politickosociální časopis«, počínaly býti na denním pořádku stávky, při nichž vystupovalo dělnictvo odborně organizované (první typografové, potom krejčí atd.) a žádáno obmezení doby pracovní a zvýšení mzdy. 20. ledna a 27. března 1870 konány všeobecné schůze dělnické s programem převahou politickým a po opětovných zákazech táborů dělnických v obvodu Prahy konán za účastenství 30.000 dělníků dne 7. srpna 1870 tábor českoněmeckého dělnictva na Ještědě, kde přes politickostátoprávní ráz přijaté resoluce byla úplná shoda dělnictva českého i německého.

Na jaře r. 1870 tekla při stávce dělnictva v Liebigově továrně ve Svárově krev; k rozháranosti dělnictva přistoupila ostrá praxe správy státní, strannické boje politické vneseny byly mezi dělnictvo a proti »Dělnickým novinám« a »Dělníkovi«, které zabočovaly do proudu stále konservativnějšího, založeny po usnesení nového dělnického tábora na Pankráci (3. září 1871) radikálně-liberální »Dělnické Listy« s redaktorem Barákem a s opětovnými hesly: svépomoc, vzdělání, osvěta, láska k vlasti, ale též s důsledným hájením politických práv dělnictva. České dělnictvo splynulo tehdy skoro úplně se vznikající stranou mladočeskou, jejíž činitelé byli i oblíbenými řečníky ve schůzích dělnických (zejména Sabina), kdežto tím ostřeji hnalo se proti vůdcům strany staročeské, a zvl. Chleborad pronásledován nenávisť skoro až nevysvětlitelnou.

Třídní uvědomění dělnictva, zejm. odborného, však vzrůstalo a dlouho připravovaná hluboká vnitřní proměna celého hnutí převedla dělnictvo záhy z dosavadního národního tábora mladočeské buržoasie na půdu mezinárodní sociální demokracie. Pčinil k tomu jak naprostý nezdar snah svépomocných v dělnictvu, tak vliv ideí z venčí působících a nedostatek časového porozumění tříd vzdělaných. Již po půl létě vzdal se Barák redakce »Děln. Listů«, které zaujaly stanovisko čistě dělnické a rok po táboru pankráckém prohlásily sestoupení se dělnictva v samostatnou stranu politickou. Tendence národní ustupují stále více do pozadí, za to projevují se

sympatie Liebknichtovi a Beblovi při jejich lipském procesu pro velezradu, hájí se spolčováním dělníků bez ohledu na národnost a v prvním čísle II. ročníku (1873) »Děln. Listů« prohlašuje se dělnický program, zbudovaný na zásadách sociální demokracie a obsahující požadavky: všeobecné právo hlasovací, úplnou svobodu tiskovou, spolčovací a shromažďovací, stejné užívání práv politických bez rozdílu stavů, jazyka nebo vyznání, zřízení porot, bezplatné vyučování, změnu živn. zákona a zřízení komor dělnických, zákonnou dobu pracovní, zrušení práce dětí a omezení práce žen. Na titulu III. ročníku skví se již nápis »časopis sociálnědemokratický«.

Přes to, že jistý národněsvobodomyslný vliv ještě dlouho nepozbyl vlivu na české dělnictvo, přece co do hlavních rysů bere se dělnictvo české od r. 1872 širokým proudem mezinárodní soc. demokracie, žije svůj zvláštní život, má svůj vlastní tisk, literaturu, politiku, požadavky. I u nás dle slov Disraeliho vedle a mimo sebe žijí dva neznající se národy společného jazyka, a tento rozklad společenský hrozí přiostriti se v nebezpečný konflikt, nenastane-li v čas obrat, k přelčení propasti směřující.

Nesmí to býti ovšem násilná represe, nýbrž plné pochopení vážnosti nynějšího momentu, odložení dosavadní nevšímavosti, obětování mnohých t. zv. nabytých práv, zkrátka »cesta pronikavých zákonodárných reform sociálních ve všech poměrech ekonomických a společenských, ve všech sborech veřejno- i soukromoprávních«.

*

Uvedli jsme snad, na pouhý referát, až příliš mnoho; ale těžko jest loučiti se s knihou, obsahem tak bohatou a zajímavou. Právě nyní počíná jaksi nová perioda českého i vůbec rakouského hnutí dělnického: období aktivní působnosti dělnictva ve sborech zákonodárných. Přáli bychom si, aby p. Dr. Horáček nalezl brzy času k vyličení rozvoje našeho hnutí dělnického v prvním čtvrtstoletí jeho trvání v táboře mezinárodní sociální demokracie.

Dr. Josef Gruber.

O nových soudech živnostenských.

Píše Dr. Jos. Lukáš.

(Pokračování.)

Nařízením ministra spravedlnosti označí se jednak obvod nového soudu živnostensk., jednak i objem jeho příslušnosti místní. Soud živnostenský zřízen jest z pravidla pro určité území obecní, které vyniká čilým ruchem živnostenským a kde tedy soudu takového nutně potřebí. Působnost jeho vztahovati se může buď na část obce, na obec jednu i obcí několik, může však

soud takový býti zřízen jen pro podniky zvláště kvalifikované nebo určitého druhu, odboru.

Věcná příslušnost soudu živnostenského vymezena jest přesně zákonem samým. Náležitě před soud živnostenský bez ohledu na cenu sporného předmětu: 1. spory mezdní; 2. spory o tom, kdy má nastati, dále trvati nebo zrušiti se poměr pracovní nebo učebný; 3. spory o výkony a nároky na náhradu škody z poměru učebního a pracovního, zvláště též srážek ze mzdy a umluvené pokuty konvenční; 4. spory o vydání neb o obsahu knížky pracovní neb vysvědčení, zvláště též o náhradních nárocích pomocníků pro to, že v čas nebyla vydána knížka pracovní, že odepřeny byly předepsané a učiněny nepřipustné zápisy a poznámky v ní (§ 80. lit. g. ř. živn.); 5. spory z příslušenství k pokladnám pensijním nebo jiným pomocným, pokud nejsou příslušny rozhodčí soudy úrazových pojišťoven dělnických, pokladen nemocenských dle zákona nemoc., nebo jiné soudy rozhodčí dle stanov zřízené; 6. spory o výpověď, vyklizení a nájemné z bytů v domech dělnických, jichž používání poskytuje službodárce dělníku zdarma nebo za úplatu; 7. spory o nárocích dělníků téhož podnikatele navzájem vzniklých tím způsobem, že dělníci ti převzali (vykonali) provedení společné práce (akord?) (§ 4.).

Příslušnost soudu živnostenského jest výlučná a to nejen tím způsobem, že strany se proucí musí se urovnání svých sporů dovolávati před ním, nýbrž že zřízením takového soudu živn. vyloučena jest příslušnost řádných soudů (§ 3.). Strany nemohou se vzdáti příslušnosti soudů živnostenských. Výminku z toho tvoří jen fakultativní příslušnost rozhodčích výborů společenstev zřízených dle § 122. a 123. řádu živn., kteráž, byla-li vzájemnou úmluvou stran založena, zákonem o soudech živnostenských nikterak není dotknuta (mot. str. 15 příl. 1337.).

Zřízení soudu živnostenského bude míti značný vliv na objem příslušnosti soudů okresních. Kde totiž soudů živnostenských nebude, budou příslušeti spory vznikající z poměru pracovního, učebního a námezdního mezi majiteli živností a jich pomocnými dělníky jakož i mezi těmito vespolek, pro jichž projednávání posud platila ustanovení § 87. c. zák. ze dne 8. března 1885 č. 22. ř. z., ode dne, kdy zákon o soudech živnostenských nabude platnosti, tedy dnem 1. července 1898, před věcně příslušný soud okresní bez ohledu na to, zda spory tyto zahájeny byly po čas poměru pracovního, učebního a námezdního nebo po jeho ukončení, a bez ohledu na cenu předmětu sporu. Značnou měrou ulehčí se tudíž zákonem tímto politickým úřadům vůbec; nemalé však břemeno přiroste soudům okresním tam, kde živnostenských soudů nebude, což bude vzhledem ke zvláštní povaze jejich přece jen pravidlem (§ 37.).